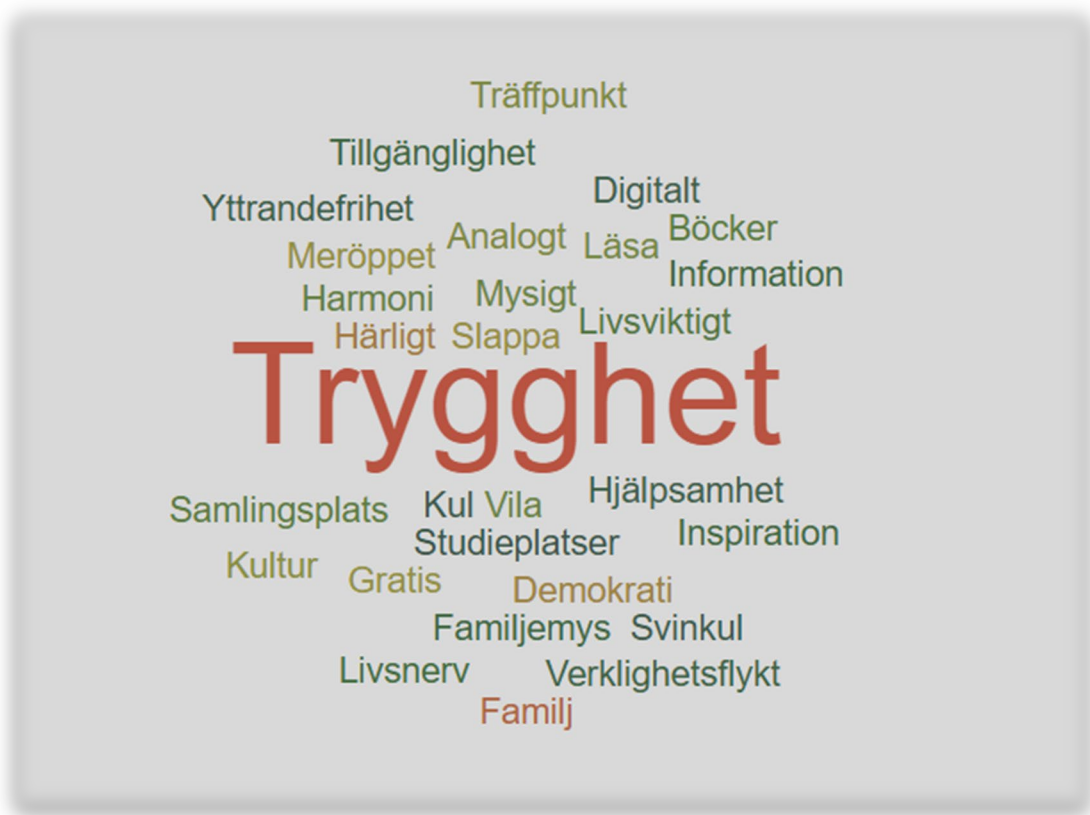

Biblioteks- och skolbiblioteksplan för Tierps kommun

Dokumentets giltighet och beslut

Dokumentnamn: Biblioteks- och skolbiblioteksplan för Tierps kommun

Gäller för: Tierps kommun

Gäller fr o m: 2026-04-13

Gäller t o m: 2029-12-31

Fastställd av: Kommunfullmäktige § 67/2026

Fastställd: 2026-04-13

Diarienummer: KS 2025:344

Dokumentansvar och handläggning

Dokumentansvarig: Kristina Hadziresic, verksamhetschef, Kultur och fritid

Per Angemo, Skolchef

Handläggare: Mikael Vikman, enhetschef bibliotek och lärcentrum, Kultur och fritid
Hans Lithammer, utvecklare, Utbildning

Dokumenthistorik

Tidigare beslut: Kommunfullmäktige § 193/2023

Upphäver: Biblioteksplan 2022-2024

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte	5
Process	6
Uppföljning och ansvar	6
Tierps kommun och biblioteksverksamhet	6
Tierps kommun.....	6
Folkbibliotek.....	7
Uppsökande bibliotek.....	7
Lärcentrum.....	7
Skolbibliotek.....	8
Framtidsspaning och samhällsutmaningar för biblioteken i Tierps kommun	8
Befolkning.....	8
Skolan.....	8
Medie- och informationskunnighet.....	8
Prioriterade grupper	9
Barn och unga.....	10
Fokusområden	10
Fokusområde 1: Läsfrämjande.....	10
Aktiviteter.....	11
Alla ska få äga en bok.....	11
Fokusområde 2: Tillgänglighet.....	12
Fokusområde 3: Kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning och demokrati i ett modernt samhälle.....	13
Skolbiblioteksplan	15
Förskola.....	15
Grundskola och anpassad grundskola.....	15
Gymnasieskola och anpassad gymnasieskola.....	16
Skolbibliotek.....	16
Nivåindelning för bemanning.....	16
Ansvar.....	17
Uppföljning.....	17
Mål för skolbiblioteksplanen i skolan.....	17
Skolbibliotek i förskolan.....	18

Skolbibliotek i grundskola och anpassad grundskola	19
Skolbibliotek i gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola	21
Skolbibliotek och fritid.....	22
Kultur som bildning.....	23
Kulturslingan	23
Kulturarvstrappan.....	23
Skapande skola.....	23
Källor.....	24
Bilagor	25
1.Skolbiblioteksavtal i Tierps kommun.....	25
2. Begreppsförklaring.....	30

Sammanfattning

Tierps kommun bedriver biblioteksverksamhet genom huvudbibliotek, filialer och uppsökande insatser för att nå hela kommunens invånare. Biblioteksverksamheten är lagstiftad enligt bibliotekslagen. Skolbibliotekens integrering i skolverksamheten är ett krav enligt den nya skolbibliotekslagen gällande från 1 juli 2025. Därför har också en ny skolbiblioteksplan arbetats fram. Läsfrämjande arbete prioriteras för att stärka språkutveckling, delaktighet och demokratiska värden. Biblioteken erbjuder tillgång till tjänster som bokautomater, kapprumsbibliotek och "Boken kommer" för ökad räckvidd. Tillgängligheten förbättras genom meröppet, anpassade medier, tillgängliga lokaler och lätt språk. Digital kompetens tillgodoses genom stöd och utbildning inom medie- och informationskunnighet (MIK). Barn, unga, personer med funktionsnedsättningar, nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska är särskilt prioriterade grupper. I slutet av biblioteksplanen finns en begreppsförklaring.

Inledning

Ett bibliotek är en på visst sätt ordnad samling av information och medier som i allmänhet förvaras i för ändamålet anpassade system och lokaler samt sköts av speciell personal.

När biblioteken i Tierps kommun ställde frågan *vad betyder biblioteket för dig?* till invånarna i Tierps kommun kom bland annat dessa svar in:

- *Att berättelser får ett hem.*
- *Att vi alla får låna gratis.*
- *Att det finns levande människor som hjälper till om det behövs.*
- *Att det analogt livet får leva vidare.*
- *Skönt med lugnet och fint bemötande från de som arbetar här”¹*

Bibliotekslagen ligger till grund för den verksamhet som de offentligt finansierade biblioteken i Sverige bedriver. I bibliotekslagen anges att: ”Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet”². Planen ska vara det styrdokument som visar inriktning och prioriteringar i verksamheten under planperioden. Biblioteksplanen omfattar folkbibliotek-, skolbibliotek- och gymnasiebiblioteksverksamheterna i kommunen. Biblioteksplanen ska revideras fortlöpande.

Syfte

Biblioteks- och skolbiblioteksplanen är ett långsiktigt dokument där inriktning och mål för bibliotekens och skolbibliotekens verksamhet i Tierps kommun beskrivs. Planerna syftar till att uppfylla bibliotekslagen, skollagen och skolbibliotekslagen

¹ Bibliotekslag (SFS 2013:801).

² Bibliotekslag (SFS 2013:801).

men de ska också vara en del i måluppfyllelse för kommunens och verksamheternas mål och aktiviteter.

Process

Denna biblioteksplan har tagits fram genom ett gemensamt arbete på enheten bibliotek och lärcentrum. En arbetsgrupp på fyra personer har jobbat kontinuerligt med planen och den har diskuterats på APT. Medarbetare har bjudits in till arbetsgruppens möte för diskussion och synpunkter under hela processen. Biblioteksplanen har också diskuterats med Regionbiblioteket Uppsala vid två olika tillfällen, dels vid uppstart och dels i slutet av processen. Arbetet med biblioteks- och skolbiblioteksplanen har redovisats för utskottet för barn, utbildning och kultur under arbetets gång samt tagits upp i pensionärsrådet, rådet för funktionshinderfrågor och i samråd med nationella minoriteter. De inkomna synpunkterna har beaktats och vissa ändringar och tillägg har gjorts. Samtliga synpunkter tas med vid kommande verksamhetsplaneringar.

Dialog med invånarna i Tierps kommun har skett bland annat genom träffar med bibliotekschef på kommunens biblioteksfilialer och dels genom en undersökning där frågan: ”Vad betyder biblioteket för dig” ställdes. Svaren kunde lämnas på alla biblioteksfilialer och Möbelns bibliotek, samt via bibliotekets hemsida och facebookside. En del av synpunkterna finns med som citat i denna plan. Ordmolnet på planens framsida är ett axplock av kommentarer från undersökningarna.

Skolbiblioteksplanen ingår som en del av Tierps kommuns biblioteksplan. Verksamheten utbildning har huvudansvaret för skolbiblioteksplanen. Framtagandet av planen har skett i nära samarbete mellan verksamheterna utbildning och kultur och fritid.

Uppföljning och ansvar

Ansvaret för framtagande av biblioteksplanen ligger hos kultur och fritid och ansvaret för skolbiblioteksplanen ligger hos utbildning. Uppföljning av planerna sker löpande under giltighetstiden.

Tierps kommun och biblioteksverksamhet

Tierps kommun

Tierps kommun är en landsortskommun belägen mellan Uppsala och Gävle med en yta av 1550 km². Läget mellan de två stora städerna samt att flera orter i Tierps kommun ligger längs järnvägen, gör att stor andel av befolkningen pendlar till sina arbeten. Invånarantalet i Tierps kommun är drygt 21 000. De senaste tre åren har befolkningen minskat i kommunen. En tredjedel av befolkningen i kommunen bor i köpingen Tierp och en knapp tredjedel bor på glesbygden.³⁴

⁴ <https://www.tierp.se/tierp.se/kommun-och-politik/kommunfakta/statistik-om-befolkning.html>

Tierps kommun ingår i förvaltningsområdet för det finska språket sedan 2010. Det innebär att kommunen har särskilt ansvar att skydda och främja det finska språket och ett särskilt ansvar att sverigefinska barn kan utveckla en kulturell identitet samt använda och utveckla finskan.⁵

Folkbibliotek

Folkbiblioteken i Tierps kommun består av ett huvudbibliotek i Tierp och fyra filialbibliotek i Söderfors, Skärplinge, Karlholm och Örbyhus. Alla enheter är även skolbibliotek för kommunens skolor. Biblioteken betjänar hela kommunens befolkning. När det i planen används begreppet ”bibliotek” menas folkbibliotek.

Bibliotek och lärcentrum i Tierps kommun erbjuder gratis lån av medier, såväl analoga som digitala, gratis aktiviteter samt gratis tentamina (för kommunens invånare). Kommunens fyra filialbibliotek erbjuder tjänsten meröppet för låntagarna. Om man blir meröppet-låntagare kan man nyttja biblioteken varje dag, även utanför ordinarie öppettider. Då Tierps kommun är en pendlarkommun är detta ett bra sätt att tillgängliggöra biblioteken för kommunens invånare.

Den publika kulturverksamheten i Tierps kommun, såsom utställnings- och programverksamhet och föreläsningar utförs i nära samarbete med biblioteken.

Folkbiblioteken har ett utvecklat samarbete med Nitus, Regionbibliotek Uppsala, Infoteket, barnhälsovården, äldreomsorgen, funktionshindradeomsorgen, Kråkans familjecentral samt övriga enheter inom Kultur och fritid i Tierps kommun.

Uppsökande bibliotek

Biblioteken i Tierps kommun har en stor satsning på uppsökande biblioteksverksamhet för att göra litteratur tillgängligt för alla i kommunen.

- **Bokautomater:** Tierps kommun har två bokautomater. I bokautomaterna finns böcker att låna för låntagarna. Beståndet byts ut regelbundet.
- **Boken kommer:** Boken kommer är en tjänst till för de som på grund av ålder, långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning har svårt att ta sig till biblioteket. Böcker plockas utefter önskemål och körs hem till boken kommer-låntagarna utifrån ett regelbundet schema.
- **Kapprumsbibliotek:** På de förskolor i kommunen där det inte finns ett folkbibliotek på orten erbjuds kappprumsbibliotek. Kappprumsbiblioteken är lättillgängliga på förskolorna och är till för dess familjer, de kan enkelt låna hem böcker. Det finns 15 kappprumsbibliotek på 6 förskolor i kommunen.
- **Kråkbiblioteket:** Kråkbiblioteket är beläget på Kråkans öppna förskola i Tierps köping. Här finns tematåsar med böcker för hela familjen att låna. Det finns även påsar på andra språk än svenska.

Lärcentrum

Biblioteken i Tierps kommun ligger organisatoriskt under enheten Bibliotek och lärcentrum. Lärcentrum erbjuder kommuninvånare som studerar på högskola, universitet eller folkhögskola service med gratis tentamensmöjligheter, studierum

⁵ Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724).

och teknik. Även distansstudenter som bor på annan ort har möjlighet att tentera mot avgift.

Skolbibliotek

Bestämmelse om skolbibliotek finns i skollagen ”Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.”⁶ Rektorerna ansvarar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.⁷ Skolbiblioteksplanen, som finns längre fram i detta dokument⁸, är upprättad av skolan. Där finns preciserat hur skolbiblioteksverksamheten ska uppnå lagkrav och mål.⁹

Framtidsspaning och samhällsutmaningar för biblioteken i Tierps kommun

Hur kan det antas att samhället förändras de närmaste åren och hur kommer biblioteksservicen behöva förändras?

Befolkning

Norra Uppland är ett område där man tror att det kommer ske stor utveckling framöver. Uppstår en stor inflyttning av arbetskraft kan det resultera i andra eller nya behov av biblioteksservice både i Tierp och i andra orter i kommunen. Samtidigt påverkas biblioteksverksamheten av minskat barnafödande och en allt äldre befolkning och behöver därför justeras utifrån de behov som uppkommer.

Skolan

Den nya skollagen som träder i kraft den 1 juli 2025 ställer högre krav på biblioteksverksamheten än tidigare. Den behöver verka för god skolbiblioteksservice, med utbildad personal och tillgång till böcker samt ett pedagogiskt samarbete mellan lärare och bibliotekarier. De kommande åren förväntas elevantalet i skolan att minska, vilket även påverkar biblioteken.

Medie- och informationskunnighet

Biblioteken har ett viktigt uppdrag i ”att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet”.¹⁰ Den snabba teknikutvecklingen i samhället kombinerat med en ökande mängd vinklad och osann information kommer ställa högre krav på bibliotekens arbete med Medie- och informationskunnighet (MIK).

Den som inte hänger med i den tekniska utvecklingen riskerar att hamna i digitalt utanförskap. Här har biblioteket en viktig uppgift att fylla genom att erbjuda digital

⁶ Skollag (SFS 2010:800) 2 kap, 24 a §.

⁷ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22) (Skolverket 2024) s 20.

⁸ Inleds på sidan 15 i denna plan.

⁹ Biblioteks- och skolbiblioteksplan för Tierps kommun, s 12.

¹⁰ Bibliotekslag (SFS 2013:801) 7§.

kompetens. Samtidigt har teknikutvecklingen stora fördelar för invånarna om den används på rätt sätt.

Kriser och krig

Den rådande situationen i omvärlden har gjort att hela samhället ser över sin beredskap inför eventuell kris- eller krigssituation, som exempelvis pandemi, flyktingkriser eller krig i närområdet. Biblioteken är inget undantag utan tvärtom en viktig del i detta arbete. I Tierp har ett samarbete med säkerhetssamordnare och kommunikationschef påbörjats där det diskuterats utformningen av biblioteken som informationspunkter vid eventuell kris eller krigssituation. Hur kan tillhandahållande av säker och korrekt information till kommunens invånare i kristider säkerställas? Detta kommer vara ett viktigt område för biblioteken i Tierps kommun under de kommande åren.

Klimat

Förändringarna i klimatet kan generera nya och hårdare krav på kommunernas arbete med klimatanpassningar. Det kan exempelvis medföra att transporter mellan biblioteken i kommunen behöver ses över. Det kan även påverka kraven i framtida upphandlingar av fysiska och digitala medier samt annat material som används i verksamheten.

Prioriterade grupper

Bibliotekslagen lyfter fram flera prioriterade grupper som folkbiblioteken i Sverige ska ägna särskild uppmärksamhet åt¹¹.

Personer med funktionsnedsättning

Biblioteken ska erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel till personer med funktionsnedsättningar för att dessa ska kunna ta del av information.

Biblioteken i Tierps kommun har ett samarbete med region Uppsala och Infoteket där personer med olika former av funktionsnedsättningar samt anhöriga får tips om läsning och erbjuds olika föreläsningar. Biblioteken har också lättlästa böcker och storstilsböcker. Digitala tjänster finns även tillgängligt för de som inte kan läsa tryckta böcker. Bibliotekens e-bokstjänst har också inbyggda funktioner som underlättar för de som har läs- och skrivsvårigheter.

Nationella minoriteter

Nationella minoriteter ska erbjudas litteratur på de nationella minoritetsspråken. De nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Tierps kommun ingår även i förvaltningsområdet för finska. Kommunen har ett större ansvar att skydda och främja det finska språket i kommunen.

¹¹ Bibliotekslag (SFS 2013:801) 4-5 §.

Personer med annat modersmål än svenska

Personer med annat modersmål än svenska ska erbjudas litteratur på sina språk samt erbjudas tillgång till lättlästa medier på svenska.

Barn och unga

Folkbiblioteken ska också ”ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.”¹² I Tierps kommun är barn och unga en prioriterad grupp.

För att stödja och främja läsutveckling hos målgruppen barn och unga sker idag samarbeten genom olika nätverk både inom kommunen och inom Region Uppsala. Tierps bibliotek avsätter minst 45 procent av sin totala budget för medier till målgruppen barn och unga. Biblioteken i Tierps kommun arbetar aktivt med att utveckla och förbättra sina tjänster till barn och unga.

Mer information om biblioteken i Tierps kommuns verksamhet riktad till de prioriterade grupperna finns att läsa i avsnittet om fokusområden.

Fokusområden

Under arbetet med biblioteksplanen har tre områden valts ut där särskilt utvecklingsfokus kommer att prioriteras under de kommande åren. Det är områden som biblioteket arbetar med redan idag, men som kan utvecklas ytterligare:

- Läsfrämjande
- Tillgänglighet
- Kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning och demokrati i ett modernt samhälle

Fokusområde 1: Läsfrämjande

Biblioteken i Tierps kommun jobbar aktivt med läsfrämjandeinsatser för att möjliggöra läsning för alla kommunens invånare.

Fokusområde 1 kopplas till Agenda 2030 genom mål 1: *Ingen fattigdom*, mål 3: *God hälsa och välbefinnande* och mål 4: *God utbildning för alla*.

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.¹³ Läsning är en nödvändighet för att klara sig i samhället vilket bygger på skriftspråklig kompetens. Dessutom bidrar läsning till att förstå sig själv och andra. På så sätt är läsning ett sätt att värna om de demokratiska värderingar och den värdegrund samhället bygger på. Vidare är läsning en källa till nöje, avkoppling och förståelse.

¹² Bibliotekslag (SFS 2013:801) 8 §.

¹³ Bibliotekslag (2013:801) 7 §.

Aktiviteter

Ett bibliotek för alla - kostnadsfria läsfrämjande aktiviteter för alla med varierat innehåll för en meningsfull fritid, belysa aktuella ämnen, likväl för att sänka trösklarna för att komma till biblioteket.

Nuläge

Målet är att nå ut till fler av kommunens invånare, även de som inte har möjlighet eller vanligtvis inte besöker verksamheten. Utmaningarna ligger i att nå alla invånare och hitta aktiviteter som de önskar delta i. För barn och unga erbjuder biblioteken varierad verksamhet på såväl lov som under skolterminer. Bibliotek och skola samarbetar och det finns ett skolbiblioteksavtal för skolbiblioteksservice för grundskolans alla elever.¹⁴ 2025 inleddes projektet Läs äger där skola, fritidshem och bibliotek samarbetar för att minska barnens tapp i läsförmåga under sommarlovet med gymnasieungdomar som feriearbetande förebilder på fritidshemmen. Förskolorna i kommunen erbjuder förskolematerial, besöka biblioteket, delta på Kråkans barnstunder, låna medier till förskolorna. De förskolor som inte har bibliotek på orten erbjuder boklådor med Bokbilen.

Mål

- Ha relevanta kostnadsfria aktiviteter med läs- och litteraturkoppling för alla åldrar för att inspirera till mer läsning och möjlighet att upptäcka ny litteratur.
- Erbjudna aktiviteter utanför det traditionella biblioteksrummet.
- Fortsätta att utveckla samarbetet med skolan.
- Fortsätta att utveckla projektet Läs äger.
- Erbjudna Kråkans barnstunder till allmänhet och förskolor med ett varierat utbud av läs- och språkstimulerade aktiviteter.

Alla ska få äga en bok

Läsning för alla - alla ska få äga en bok och få uppleva läsglädje.

Nuläge

För att främja tidig läsning och språkutveckling samarbetar biblioteken i Tierps kommun med Region Uppsala och barnhälsovården. Alla barn under 1 år får en gåvobok vid ett av sina hälsobesök på BVC. Gåvokort för bok på de nationella minoritetsspråken delas ut till de som önskar vid besöket. För att främja fortsatt läsning och rörelse samarbetar Biblioteken i Tierp med baden i kommunen och erbjuder två gåvokort, *Bok och bad*, för småbarn och för tonåringar. Med gåvokorten kan man hämta ut en bokgåva samt få ett inträde till ett av baden i kommunen.

Mål

- Fortsätta samarbetet med Region Uppsala och Barnhälsovården gällande gåvobok för alla barn under 1 år.
- Fortsätta samarbetet med baden i Tierps kommun och erbjuda gåvoböcker för småbarn och tonåringar.
- Sprida information om gåvoböckerna så att fler hämtar ut sina gåvor.

¹⁴ Se bilaga 1.

- Starta ett läsprojekt riktat mot vuxna, där biblioteken delar ut en gratis bok till de som vill delta. Projektet innehåller dessutom läsfrämjande aktiviteter.

Fokusområde 2: Tillgänglighet

Biblioteken i Tierps kommun arbetar för att så många som möjligt, utifrån sina egna förutsättningar, ska kunna ta del av bibliotekets tjänster och utbud.

Fokusområde 2 kopplas till Agenda 2030 genom mål 3: *God hälsa och välbefinnande*, mål 5: *Jämställdhet* samt mål 16: *Fredliga och inkluderande samhällen*.

Tillgänglighet på biblioteken i kommunen är ett stort och viktigt område som rör såväl tillgänglighet i lokaler som tillgänglighet av de medier som tillhandahålls. Verksamheten ska vara tillgänglig och anpassad efter användarnas behov och olika förutsättningar, med särskilt fokus på prioriterade målgrupper.

Nuläge

För att så många som möjligt ska ha tillgång till bibliotek erbjuds meröppet på landsbyggsbiblioteken. För skolor på landsbygden erbjuds skolbiblioteksservice med litteratur och aktiviteter och för förskolor på landsbygden boklådor. Äldre och personer med funktionsnedsättning erbjuds Boken kommer. Biblioteken strävar efter att skapa tillgängliga lokaler för alla grupper av besökare. Biblioteket i Tierp jobbar med tillgänglig skyltning med bidrag från Kulturrådet. Skönlitteraturen för vuxna har fått en tydlig indelning av genrer, till exempel deckare, fantasy och feelgood på kommunens bibliotek för att underlätta för besökarna att hitta de böcker de söker. Biblioteken arbetar medvetet med lättillgängligt språk i verksamheten i stort, på bibliotekets webbplats och i marknadsföring.

Biblioteket erbjuder medier i olika format beroende på användarens behov av att läsa på olika sätt. Det erbjuds anpassad litteratur såsom lättläst litteratur och litteratur i storstil och det finns äppelhyllor med medier för och om barn och unga med funktionsnedsättning på alla bibliotek i kommunen. Böcker på olika språk tillhandahålls och de nationella minoritetsspråken uppmärksammas genom att litteratur tillhandahålls och temadagar uppmärksammas. Biblioteken förmedlar också konton till Legimus för personer med läsnedsättning. Utöver fysiska medier erbjuds tjänster för att låna e-medier såsom e-textböcker och e-ljudböcker.

Mål

- Nya digitala tekniker för läsande utvecklas ständigt, biblioteket bevakar nya tjänster under de kommande åren.
- Fortsätta arbetet med tillgänglig skyltning på alla bibliotek i kommunen samt kommunicera i klarspråk.
- Erbjuda anpassad litteratur och litteratur på olika språk.
- Uppmärksamma de nationella minoriteterna, särskilt finska, genom bland annat aktiviteter och medieinköp.
- Fortsätta erbjuda meröppet på landsbyggsbiblioteken.

- Nå ut med information om bibliotekets olika medier och tjänster som till exempel Legimus, Boken kommer och ljud- och e-böcker.

Fokusområde 3: Kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning och demokrati i ett modernt samhälle

Biblioteket ger alla människor fri tillgång till information, kunskap och kultur.

Fokusområde 3 kopplas till Agenda 2030 genom mål 3: *God hälsa och välbefinnande*, mål 5: *Jämställdhet*, mål 8: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt*, mål 13: *Bekämpa klimatförändringarna* samt mål 16: *Fredliga och inkluderande samhällen*.

Ett demokratiskt samhälle behöver välinformerade och medvetna invånare. Biblioteken i Tierps kommun erbjuder ett brett utbud av material som speglar olika perspektiv på aktuella samhällsfrågor. Allt innehåll ska vara fritt från censur och anpassat efter användarnas behov och önskemål vilket främjar den fria åsiktsbildningen. Bibliotek och lärcentrum jobbar också aktivt med livslångt lärande och uppmuntrar till vidareutbildning samt bistår studenter på olika nivåer och bidrar till digital delaktighet.

Nuläge

Bibliotekslagen säger att biblioteken har ett viktigt ansvar för att öka invånarnas kunskap om informationsteknik och digitala verktyg¹⁵. Biblioteken i Tierps kommun arbetar för att motverka digitalt utanförskap och stödja människor i att utveckla sin medie- och informationskunnighet.

Distansstudenter i Tierps kommun kan skriva tentamina utan kostnad via Lärcentrum. Biblioteket erbjuder studieplatser, internetuppkoppling och lån av datorer. Efterfrågad litteratur köps eller lånas in. Feriearbete för ungdomar samt vägledning i att hitta arbete erbjuds.

För den som är intresserad av släktforskning finns hjälp att få från bibliotekets personal. Fokus läggs också på det skriftliga kulturarvet i Tierps kommun och Lokalsamlingen inom biblioteken tillgängliggör och bevarar lokalt material för framtiden.

Biblioteken ordnar aktiviteter som författarbesök och uppmärksammar viktiga temadagar, alltid med fokus på mångsidighet och kvalitet. På bibliotekens regnbågshyllor finns medier för och om HBTQI+. I huvudbibliotekets Infotek samlas medier om olika typer av funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa. Biblioteken informerar och tillgängliggör också information om de nationella minoriteterna och deras rättigheter. Detta är ett sätt att lyfta allas delaktighet i samhället. Biblioteken arbetar också aktivt för att motverka diskriminering och jobbar för att alla människor kan vara delaktiga i samhället på lika villkor. Alla besökare ska mötas med respekt och värdighet.

¹⁵ Bibliotekslag (SFS 2013:801) 7 §.

Biblioteken i Tierps kommun vill ta till vara på medborgarnas behov och önskemål samt ha en jämställd programverksamhet. Genom medborgardialoger och inköpsförslag kan invånarna påverka bibliotekets utbud och verksamhet. Biblioteken erbjuder också fjärrlåneservice, så att bibliotekens material kan lånas från hela Sverige.

Biblioteksverksamheten har klimat- och miljöperspektivet i åtanke inom verksamheten. Till exempel återbrukas det och samordning av transporter görs det är möjligt. Andra exempel på miljöperspektivet är Kulturhuset Möbelns bokbytarhylla som startades efter ett medborgarförslag till biblioteket.

Biblioteken ska finnas som en resurs vid kris- och beredskapstider. Biblioteket ska sträva efter att fortsätta hålla öppet och vara en mötesplats även i kristider. Allmänheten ska kunna hitta kunskap om krisberedskap och biblioteken ska tillhandahålla verifierad tillgänglig information i flera kanaler.

Mål

- Fortsatt erbjuda kostnadsfri tentamen via Lärcentrum för Tierps kommuns invånare.
- Utveckla digitala tjänster och service till medborgarna gällande medie- och informationskunnighet (MIK) för att öka den digitala delaktigheten.
- Undersöka hur bibliotekens programverksamhet kan bli mer jämställd och jämlik.
- Genom dialog undersöka behov och önskemål hos medborgarna om biblioteksverksamheten.
- Vidareutveckla samarbetet med Infoteket.
- Utveckla biblioteken till fullt fungerande Informationspunkter bland annat genom informationsskärmar.
- På APT ta hänsyn till miljöaspekter av beslutspunkter.

Skolbiblioteksplan

Bakgrund

Tierps kommun är beläget i Uppsala län. Kommunen har en landyta på 1550 km² och en folkmängd på drygt 21 000 invånare. Kommunens centralort är Tierp. Följande tätorter finns i kommunen: Tierp, Örbyhus, Söderfors, Karlholmsbruk, Skärplinge, Månkarbo, Tobo, Mehedeby och Upplanda.

Tierps kommun ingår i förvaltningsområdet för det finska språket sedan 2010. Det innebär att kommunen har särskilt ansvar att skydda och främja det finska språket och ett särskilt ansvar att sverigefinska barn kan utveckla en kulturell identitet samt använda och utveckla finskan.

Förskola

I Tierps kommun finns 16 stycken förskolor. Dessa är belägna i:

- Tierp
- Kyrkbyn
- Mehedeby
- Månkarbo
- Söderfors
- Tobo
- Vendel
- Örbyhus
- Edvalla/Hållnäs
- Karlholm
- Skärplinge

Grundskola och anpassad grundskola

Det finns 11 grundskolor i 10 tätorter i Tierps kommun.

- Aspenskolan (åk F-9) i Tierp
- Centralskolan (åk 7-9) i Tierp
- Örbyhus skola (åk F-9) i Örbyhus
- Bruksskolan (åk F-6) i Söderfors
- Björkängsskolan (åk F-6) i Karlholmsbruk
- Ol Andersskolan (åk F-9) i Skärplinge
- Tallbacksskolan (åk F-6) i Månkarbo
- Mehede skola (åk F-6) i Mehedeby
- Hållnäs skola (åk F-6) i Hållnäs
- Kyrkskolan (åk F-6) i Kyrkbyn
- Vendels skola (åk F-5) i Vendel

Den anpassade grundskolan (åk F-9) är tillfälligt belägen i Kyrkbyn, i anslutning till Kyrkskolan.

Det finns stora skillnader vad gäller elevernas socioekonomiska bakgrund på de olika skolorna. Vissa skolor på landsbygden möter utmaningar beträffande tillräckligt elevantal. Andra möter utmaningar i fråga om att möta behoven hos elever där majoriteten av eleverna har annat språk än svenska som modersmål.

Gymnasieskola och anpassad gymnasieskola

Tierps kommun har en gymnasieskola, Högbergsskolans gymnasium med även anpassad gymnasieskola. Högbergsskolans gymnasium erbjuder nationella program, introduktionsprogram samt profiler och inriktningar.

Skolbibliotek

Skollagen säger att ”Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.”¹⁶

”Med skolbibliotek avses ... en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.”¹⁷

”Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. Varje huvudman ska sträva efter att för skolbiblioteksverksamheten anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning.”¹⁸

Undantag från skollagens krav på skolbibliotek på den egna skolenheten får endast göras efter särskild prövning hos ansvarig nämnd för varje enskild skolenhet. Om undantag beviljas ska skälen för undantaget dokumenteras, redovisas och följas upp till ansvarig nämnd.

Förenta nationernas barnkonvention om barnets rättigheter antogs 1989. I Sverige blev barnkonventionen svensk lag den 1 januari 2020.¹⁹ Barnkonventionen slår fast att ”barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla”.²⁰ Vidare fastslås att konventionsstaterna särskilt ska ”göra utbildnings- och yrkesrelaterad information och vägledning tillgänglig och åtkomlig för alla barn”²¹.

Nivåindelning för bemanning

För att säkerställa att bemanningen av skolbiblioteken är tillräcklig för att uppnå att skolbiblioteken används som en pedagogisk resurs i undervisningen ska rektor utgå från nedanstående bemanningstabell.

Nivå	Antal elever	Minst antal bemannade timmar	Minst antal öppettidagar
1	mer än 400	20	4

¹⁶ Skollag (SFS 2010:800) 2 kap, 24 a §.

¹⁷ Skollag (SFS 2010:800) 2 kap, 24 a §.

¹⁸ Skollag (SFS 2010:800) 2 kap, 24 d §.

¹⁹ UNICEF Sverige, 2018.

²⁰ UNICEF Sverige, 2018 artikel 28.

²¹ UNICEF Sverige, 2018 artikel 28 d.

2	200-399	13	3
3	100-199	7	2
4	upp till 99	Kompletterande skolbiblioteksverksamhet ²²	

Ansvar

Rektor ansvarar för att skolbibliotekets verksamhet integreras i undervisningen och att strukturerat samarbete mellan lärare och skolbibliotekarie säkerställs. I Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet står skrivet att det är rektor som pedagogisk ledare som innehar ansvaret för att alla lärare och elever ska ha tillgång till skolbibliotek och möjliggöra samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier.²³

Vidare ansvarar rektor för att ”skolbiblioteket används som del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens”.²⁴

I Läroplan för gymnasieskolan står skrivet att det är skolans ansvar att ”[eleven] kan använda bibliotek och deras resurser”.²⁵ Vidare har rektor ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek²⁶. Rektor ansvarar även för att ”skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens”.²⁷

Uppföljning

Skolbiblioteksplanen följs upp årligen och redovisas till ansvarig nämnd, med särskild redovisning av bemanning, tillgång till skolbibliotek vid respektive skolenhet samt hur skolbiblioteket använts i undervisningen.

Mål för skolbiblioteksplanen i skolan

För att målen i skolbiblioteksplanen ska uppfyllas finns ett utarbetat samarbete mellan skolbiblioteksansvarig från skolkontoret och biblioteken i Tierps kommun. Dessa träffas minst två gånger under skolåret för avstämning och utveckling.

- **Stärka lärandemiljön:** Ett välfungerande skolbibliotek erbjuder ett brett utbud av resurser – både fysiska och digitala – som stöder elever i deras lärandeprocess, oavsett ämnesområde eller årskurs.
- **Koppla undervisning till bibliotekets resurser:** Lärarna kan få stöd i att använda biblioteket som en resurs för att bredda och fördjupa sina lektioner, vilket skapar en mer varierad och engagerande undervisning.
- **Stärka elevernas informationskompetens:** Skolbiblioteket är en plats för att träna elever i att hantera information, kritiskt tänka och använda olika källor. Detta är inte bara värdefullt för skoluppgifter utan även en viktig kompetens för livet.
- **Läsning för nöjes skull och utveckla intresse för litteratur:** Genom att erbjuda ett varierat och tillgängligt utbud av böcker kan skolbiblioteket

²² Se avsnittet Skolbibliotek i *Tierps kommuns grundskolor*.

²³ <https://www.regeringen.se/contentassets/dce12f85d611493094fb246587007eb5/starkta-skolbibliotek.pdf>

²⁴ (Lgr22) (Skolverket 2024) s. 20.

²⁵ (Gy25) (Skolverket 2025) s. 6.

²⁶ (Gy25) s. 11.

²⁷ (Gy25) s. 12.

bidra till att elever utvecklar sina läsfärdigheter och sin läslust, vilket i sin tur stärker deras akademiska framgång.

- **Få tillgång till en mångfald av perspektiv och kulturer:** Genom att arbeta med ett skolbibliotek som är inkluderande och tillgängligt för alla elever stöds eleverna att stärka sin förståelse för olika perspektiv och kulturer.
- **Utbilda både elever och lärare i digital kompetens:** Genom att erbjuda stöd i hur man använder digitala verktyg och resurser effektivt, kan skolbiblioteket hjälpa både elever och lärare att utveckla sina digitala färdigheter.
- **Tillgång till digitala verktyg och e-läsning:** säkerställa att biblioteket erbjuder relevant digitalt material och resurser som stärker elevernas digitala lärande och förberedelse inför framtida studier eller arbetsliv.
- **Skapa en trygg lärmiljö:** Elever som känner sig välkomna och trygga i skolbiblioteket är mer benägna att använda det som en resurs för sitt lärande. Ett inkluderande och tillgängligt bibliotek kan ge alla elever, särskilt de som har svårt att hitta sin plats i klassrummet, en chans att utvecklas.
- **Främja elevernas sociala och emotionella utveckling:** Biblioteket kan erbjuda program som främjar gemenskap och samarbete, vilket stärker den sociala dimensionen av lärandet.
- **Jämna ut skillnader i tillgång till lärresurser:** Elever som inte har samma tillgång till böcker eller digitala verktyg hemma får en chans att använda biblioteket som en resurs för att utvecklas.
- **Främja likvärdiga lärandeupplevelser:** Genom att planera för hur biblioteket ska vara en integrerad del av skolans verksamhet säkerställs att alla elever får tillgång till samma kvalitativa lärresurser.
- **Främja elevernas akademiska prestationer:** Skolbibliotek har visat sig ha ett positivt samband med elevernas läsförmåga och deras prestationer i andra ämnen.
- **Stärka elevernas engagemang och motivation:** När elever känner att de har tillgång till relevanta och intressanta resurser blir de mer motiverade att delta i sin egen lärprocess.
- **Främja det finska språket:** Erbjuder medier på finska till barn och elever med sverigefinsk bakgrund för att de ska få utveckla och stärka sin kulturella identitet och sin finska. Medierna ska innefatta både skönlitterära texter och faktatexter.

Skolbibliotek i förskolan

Det finns ett utarbetat samarbete mellan bibliotek och förskola.

Förskolorna i Tierps kommun är välkomna att:

- besöka biblioteken med sina grupper under ordinarie öppettider,
- ha institutionskort för lån av böcker till avdelningen och förkovring inom sitt yrke,
- boka boklådor med bokbilen som regelbundet levereras till de förskolor som inte har ett bibliotek på orten,
- boka förskolematerial som tillhandahålls från biblioteken. Det finns bland annat finska förskolepåsar för att stärka det finska språket hos barn med finsk bakgrund.

- boka in grupper på gratis, läsfrämjande evenemang som hålls för barn i förskoleåldern.

Utöver detta erbjuds alla förskolor som inte har ett bibliotek på orten kapprumsbibliotek. Kapprumsbiblioteken riktar sig till familjerna som går på förskolorna, så de på ett enkelt sätt kan få tillgång till litteratur för sina barn, och är ett samarbete mellan förskola och bibliotek. Det finns även ett bibliotek på öppna förskolan i Tierps köping där besökarna kan låna bokpåsar med läsning för hela familjen.

Skolbibliotek i grundskola och anpassad grundskola

Skolbiblioteket ska vara en pedagogisk resurs och en del av skolans kärnverksamhet med målet att stärka måluppfyllelsen i skolans alla ämnen. I syfte att eleverna i Tierps kommun ska få en så jämlik tillgång till skolbibliotek som möjligt har ett avtal träffats mellan grundskola och bibliotek. För att specificera den skolbiblioteksservice som skolorna har rätt till genom avtalet och säkerställa att en så jämlik verksamhet som möjligt för eleverna har en plan utarbetats för grundskolans samtliga årskurser.²⁸ Planen ses över årligen och revideras vid behov. Grundläggande är att alla elever har rätt till ett, av bibliotekarier, bemannat skolbibliotek eller bokbil med böcker förmedlade av skolbibliotekarie.

Skolbibliotekens resurser och organisation anpassas efter de specifika behoven hos varje skola. För de mindre skolorna i kommunen implementeras kompletterande lösningar i enlighet med *Skolbibliotek i Tierps kommuns grundskolor* andra och tredje styckena samt att *Samverkan skola och bibliotek i grundskolan* gäller alla grundskolor. Detta inkluderar samverkan med andra skolor, tillgång till digitala bibliotek och samarbete med kommunens folk- och skolbibliotek. Vi säkerställer att alla elever får tillgång till läsresurser och bibliotekstjänster, anpassade efter respektive skolas förutsättningar.

Skolbibliotekarierna ska tillsammans med skolpersonal arbeta både med att öka intresset för läsning hos barn och ungdomar och för att öka deras informationskompetens. Metoderna kan variera mellan till exempel biblioteksvisningar, bokprat och undervisning i informationssökning.

Skolbiblioteken ska informera om och demonstrera hjälpmedel för elever med läs- och skrivsvårigheter och olika typer av funktionshinder. Skolbiblioteken har anpassade medier för elever som har funktionsnedsättningar, så kallade äppelhyllor.

Det digitala biblioteket i grundskolan

Skolbiblioteket ska erbjuda digitala resurser till elever och lärare som möjliggör större utbud och lättare tillgång till medier och information.

Följande digitala resurser erbjuds av skola och bibliotek:

- **E-böcker:** e-textböcker samt e-ljudböcker via bibliotekens e-bokstjänst. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.
- **NE.se:** digitalt uppslagslagsverk. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.
- **Alex.se:** digitalt författarlexikon. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.

²⁸ Se bilaga 1.

- **Polyglutt:** digital bokstjänst med böcker på olika språk. Tillgängligt på skolan.
- **Legimus:** talbokstjänst för elever och lärare som har en funktionsnedsättning som gör det svårt att läsa tryckt text. Biblioteken förmedlar konto till berättigade. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.
- **Inläsningstjänst:** e-ljudböcker för läromedel och lättläst skönlitteratur. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.

Skolbibliotek i Tierps kommuns grundskolor

Aspenskolan har ett bemannat skolbibliotek i egen regi. Centralskolan nyttjar huvudbiblioteket i Tierp som skolbibliotek. Huvudbiblioteket ligger i direkt anslutning till Centralskolan. Bruksskolan, Björkängsskolan, Ol Anderssskolan och Örbyhus skola har folkbiblioteken som integrerade skolbibliotek där biblioteken är belägna i skolans lokaler. Dessa integrerade folk- och skolbibliotek har särskilda tider bemannade för skolan. Genom det gemensamma biblioteksdatasystemet breddas skolelevernas medieutbud till att omfatta kommunens totala biblioteksbestånd.

Vendel skola, Mehede skola, Hällnäs skola, Kyrkskolan och Tallbacksskolan har anpassad skolbiblioteksservice med uppsökande biblioteksverksamhet som komplement till skolbiblioteksverksamheten. Anledningen är lågt elevantal och glesbygd. Dessa skolor har bokbilsverksamhet med utbildad skolbibliotekarie. Bokbil tillhandahålls dessa skolor minst två tillfällen per månad. Vid bokbilsbesöken erbjuds eleverna relevanta böcker som förmedlas av skolbibliotekarie. Skolbibliotekarierna väljer böcker i samråd med elever och lärare. Skolor som har anpassad kompletterande biblioteksservice ska säkerställa att elever ges möjlighet att besöka närmsta folk- och skolbibliotek för klasslån och aktiviteter minst en gång per månad. Skolorna uppmuntras att schemalägga regelbundna besök på biblioteken i den mån det är möjligt.

Som ytterligare komplement till besök av bibliotekarie på skolorna, bokbil och besök på närmsta folk-skolbibliotek erbjuds eleverna tillgång till de digitala tjänster som bibliotek och skola erbjuder.²⁹ Detta möjliggör lån av e-textböcker och e-ljudböcker samt informationsinhämtning under både skol- och fritid.

Samverkan skola och bibliotek i grundskolan

Ett skolbiblioteksråd finns och består av pedagogrepresentanter från samtliga skolområden, skolbibliotekarierna och en sammankallande bibliotekarie från Tierps bibliotek. Rådet är ett forum där lärare och bibliotekarier kommunicerar den gemensamma angelägenheten skolbibliotek. Syftet är att öka förståelsen för varandras sätt att arbeta med medier både i undervisning och informellt lärande. Skolbiblioteksrådet ska verka för ökat samarbete mellan skola och bibliotek och träffas minst en till två gånger per termin. Utöver rådet prioriteras samarbetet mellan pedagoger och skolbibliotekarier genom:

- schemalagd gemensam planering på lärarnas studiedagar,
- skolbibliotek som stående punkt på skolornas arbetslagsmöten,

²⁹ se avsnittet *Det digitala biblioteket i grundskolan*.

- skolbibliotek som en stående punkt på bibliotekets barn- och ungdomsmöten,
- att skolbibliotekarier deltar i arbetslagsmöten flera gånger per termin, när skolan eller biblioteket önskar.

Målet är att skolbibliotekarierna ska vara en naturlig samarbetspartner vad gäller lärarnas planering av undervisningen. På så sätt kan lärarnas planering underlättas samt undervisningen stärkas och utvecklas.

Det finns även ett skolbiblioteksråd för elever på varje skola som träffas en gång per termin. I rådet får eleverna möjlighet till inflytande i skolbiblioteksfrågor, få information om bibliotekets tjänster samt få aktuell information om bibliotekets aktiviteter för barn och unga. Skolbiblioteksrådet för elever är del i att uppfylla barnkonventionens artikel 13.³⁰

Skolbibliotek i gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola

Gymnasiebibliotekets huvuduppdrag är att stödja elevers lärande genom handledning och undervisning i medie- och informationskunnighet samt läsfrämjande arbete som bidrar till läslust och god läsutveckling.

Gymnasiebiblioteket är en central plats i skolan för studier, undervisning, läsoplevelse och avkoppling mellan lektionerna. Biblioteket är en pedagogisk resurs för både elever och lärare. Alla elever har tillgång till bibliotekets resurser och får stöd och vägledning av personal på plats. Eleverna får handledning och biblioteksundervisning i informationssökning, källkritik och biblioteksanvändning enskilt eller i grupp. Biblioteket samverkar med elever och lärare kring gymnasiearbetet genom att ge stöd vid arbetets olika moment och tillgängliggöra vetenskapligt material.

Det digitala biblioteket i gymnasieskolan

Gymnasiebiblioteket ska erbjuda digitala resurser till elever och lärare som möjliggör större utbud och lättare tillgång till medier och information.

Följande digitala resurser erbjuds av skola och bibliotek:

- **E-böcker:** e-textböcker samt e-ljudböcker via bibliotekens e-bokstjänst. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.
- **NE.se:** digitalt uppslagslagsverk. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.
- **Alex.se:** digitalt författarlexikon. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.
- **Legimus:** talbokstjänst för elever och lärare som har en funktionsnedsättning som gör det svårt att läsa tryckt text. Biblioteken förmedlar konto till berättigade. Tjänsten kan användas på skola och hemifrån.
- **Artikelsök:** digital söktjänst som ger elever och lärare tillgång till kvalitetsgranskade artiklar. Tillgängligt på skolan.

³⁰ (UNICEF Sverige, 2018).

- **Landguiden:** digital söktjänst med tillförlitlig och uppdaterad information om alla världens länder, konflikter och organisationer. Tillgängligt på skolan.
- **Inläsningstjänst:** e-ljudböcker för läromedel och lättläst skönlitteratur. Tillgängligt på skolan samt hemifrån.

Skolbibliotek i Tierps kommuns gymnasieskola

Gymnasieskolan, Högbergsskolan, har ett skolbibliotek beläget i hjärtat av skolan. I biblioteket erbjuds skönlitteratur och facklitteratur av olika svårighetsgrad, dagstidningar, tidskrifter och ett flertal databaser. Elever har tillgång till datorer för skrivarbete och informationssökning. Personal finns tillgänglig för hjälp såväl när det gäller att hitta nöjesläsning som information till skoluppgifter.

Gymnasiebibliotekets medier ingår i det i det kommunala biblioteksbeståndet vilket innebär att elever och lärare har tillgång till hela kommunens biblioteksbestånd som kan reserveras till gymnasiebiblioteket. Böcker som saknas i kommunens bibliotek kan beställas från andra bibliotek som så kallat fjärrlån.

Samverkan gymnasieskolan och bibliotek

Ett skolbiblioteksråd finns och består av pedagogrepresentanter från samtliga skolområden i Tierps kommun, grundskola och gymnasieskola.

Skolbibliotekarierna och en sammankallande bibliotekarie från Tierps bibliotek är representerade i rådet som är ett forum där lärare och bibliotekarier kommunicerar den gemensamma angelägenheten skolbibliotek. Syftet är att öka förståelsen för varandras sätt att arbeta med medier både i undervisning och informellt lärande. Skolbiblioteksrådet ska verka för ökat samarbete mellan skola och bibliotek och träffas minst en till två gånger per termin. Gymnasieskolans bibliotek är en integrerad del i skolans verksamhet och strävar alltid efter ökat samarbete och samplanering där elevens bästa står i fokus genom:

- gemensam planering för lärare och skolbibliotekarie under terminerna för utvalda ämneslag,
- att biblioteket medverkar i planering och genomförande av aktiviteter som ordnas i skolan,
- skolbibliotek som stående punkt på möten för utvalda ämneslag,
- skolbibliotek som en stående punkt på bibliotekets barn- och ungdomsmöten.
- att skolbibliotekarier deltar i möten för utvalda ämneslag när skolan eller biblioteket önskar.

Målet är att skolbibliotekarierna ska vara en naturlig samarbetspartner vad gäller lärarnas planering av undervisningen. På så sätt kan lärarnas planering underlättas samt undervisningen stärkas och utvecklas.

Skolbibliotek och fritid

De integrerade folk- och skolbiblioteken arrangerar kostnadsfria aktiviteter på lov och vardagar för att skapa en meningsfull fritid för kommunens barn och unga. Det finns ett utvecklat samarbete mellan fritidshemmen och biblioteken. Biblioteken finns som en mötesplats för litteratur och läsning, kunskapsinhämtning,

informationsteknik och skapande för eleverna under såväl skoltid som fritid. Enligt barnkonventionen artikel 31 har barn rätt till lek, vila och fritid.³¹

Kultur som bildning

För att barn och elever i Tierps kommun ska få ta del av olika delar kultur har Utbildning och Kultur och fritid i Tierps kommun ett samarbete med Kulturslingan, Skapande Skola och Kulturarvstrappan. Dessa projekt är en del i att uppfylla barnkonventionen artikel 31 ”Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet...”.³²

Kulturslingan

Tierps kommun har fattat beslut om en kulturgaranti för barn och elever i Tierps kommun, Kulturslingan. Alla barn och elever i Tierps kommun från förskola till gymnasium garanteras att under skoltid få ta del av minst en kulturupplevelse per år. Dessa upplevelser sammanställs i en kulturslinga.

Kulturarvstrappan

Ett annat beslut som kommit fattat är att stärka elevernas kunskaper om det lokala kulturarvet. Detta har utmynnat i Kulturarvstrappan som är unik i sitt slag och fungerar som en kulturarvsgaranti; alla elever i Tierps kommun ska efter avslutad skolgång tagit del av kommunens omfattande kulturarv. Kulturarvstrappan sker i samverkan mellan skola, föreningsliv och Kultur och fritid. Alla elever besöker en gång om året besöker historiska platser i kommunen. När de går ut grundskolan har de fått tagit del av historien av 10 olika platser i kommunen. Syftet är att garantera en likvärdighet kring studiebesök i det lokala kulturarvet och att ta tillvara på den historia och kunskap som finns lokalt.

Skapande skola

I projekten inom Skapande skola används kultur för att stärka elevers lärande inom olika ämnen. Elevernas delaktighet är centrala i projekten inom Skapande Skola och syftet är att kulturen långsiktigt integreras i undervisningen. Skapande skola är ett bidrag från Kulturrådet och ett komplement till Kulturslingan i Tierps kommun. Det är ett bidrag som årligen söks från Statens kulturråd och implementeras i skolorna inför varje nytt läsår. Bidraget syftar till att öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna och låter dem möta professionell kultur.

³¹ (UNICEF Sverige, 2018).

³² (UNICEF Sverige, 2018).

Källor

Biblioteksplan för Tierps kommun 2022-2024 (förlängd till 2025). Tillgänglig:
<https://www.tierp.se/download/18.652af5e915d37e7f323d6bb2/1703150716404/Biblioteksplan.pdf>

Bibliotekslagen, 2013:801

<https://www.tierp.se/tierp.se/kommun-och-politik/kommunfakta/statistik-ombefolkning.html>

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724/

Skolverket (2024). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22)*. 2 uppl. Tillgänglig:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2024/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lgr22>

Skolverket (2025). *Läroplan för gymnasieskolan (Gy25)*. Tillgänglig:

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-gy25-for-gymnasieskolan>

Skollag 2010:800. Tillgänglig:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>

Bilagor

1. Skolbiblioteksavtal i Tierps kommun

Om skolbibliotek

Skollagen

Skollagen (SFS 2010: 800) säger att ”Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.” (24 a §) ”Med skolbibliotek avses ... en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.” (24 a §)

Skolverket

”Skolbiblioteket ska enligt läroplanen (LGR22) användas i undervisningen bland annat för att stärka elevernas språkliga förmåga. Genom att erbjuda en stimulerande miljö och ett varierat och relevant utbud av medier kan skolbibliotek stödja läsundervisningen och skolans bildningsuppdrag såväl som undervisningen i stort.

Ett sätt att stärka barns och elevers intresse för läsning och kunskap är en god tillgång till medier och texter inom olika genrer, språk och svårighetsgrad. Med hjälp av skolbibliotekets mediebestånd och verksamhet kan eleverna möta både igenkänning, genom ett urval som speglar elevernas mångfald, och få möjlighet till en bredare världsbild. Läsning, och inte minst samtal om det lästa, ger även eleverna möjlighet att öka sin förmåga till kritiskt tänkande.”³³

Barnkonventionen

Enligt utdrag ur barnkonventionen har barn rätt till följande:

§13. Barn har rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka, uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter.

§17. Barn har rätt till information via till exempel internet, radio och tv. Staten ska uppmuntra att det skapas material som är av värde för barn och som inte är skadligt.

- Barn har rätt att få tillgång till information. Produktion och spridning av barnböcker ska uppmuntras.

Skolbiblioteken i Tierps kommun

- Grundskolan, anpassad grundskola och folkbiblioteken i Tierps kommun har en överenskommelse om skolbibliotek. Detta avtal gäller läsåren 2025/2026, 2026/2027 och 2028/2029 och utvärderas varje år. Vid behov kan avtalet ändras innan avtalsperioden har gått ut.

³³ (Skolverket, <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../skolbibliotekarie/lasframjande-och-bildning>, 2025-04-15).

- Målsättningen är att alla elever i Tierps skolor ska ha tillgång till likvärdig skolbiblioteksverksamhet.
- Skolbiblioteken ska stödja elevernas kunskapsutveckling liksom deras språk- och läsutveckling.
- I grundutbudet ingår ett bemannat bibliotek eller uppsökande bokbil för alla elever. Skolor som inte har bibliotek på orten bokar besök på sitt närmsta folk-och skolbibliotek samt bokar bokbilen till sin skola. Böckerna via bokbilen följs av en skolbibliotekarie som förmedlar böckerna till eleverna på utsatt dag och tid enligt schema. Skolor berättigade till bokbil: Anpassad grundskola i Kyrkbyn, Hållnäs skola, Kyrkskolan, Mehede skola, Tallbacksskolan, Vendels skola.
- Lån av medier som ska användas inom skolans verksamhet skall lånas på lärarnas institutionskort³⁴. Lån av medier för elevernas fritid lånas på elevernas personliga lånekort.
- Skolmaterial såsom gruppuppsättningar och högläsningsspaket i varierande storlekar och genrer för olika åldrar finns att boka på Insidan.
- Boklådor med olika teman distribueras till skolorna i samråd med biblioteket.
- Lärare och elever har tillgång till e-textböcker och e-ljudböcker via bibliotekets e-bokstjänst.
- Lärare och elever har tillgång till författarlexikonet alex.se
- Samverkan skola och bibliotek
 - Pedagogrepresentanter och skolbibliotekarier träffas minst en till två gånger per termin i Skolbiblioteksrådet för diskussion och samplanering.
 - Tid avsätts på lärarnas studiedagar i augusti för samplanering mellan skola och bibliotek.
 - Skolbibliotekarier deltar i arbetslagsmöten flera gånger per termin, när skolan eller biblioteket önskar.
 - Skolan och biblioteken samplanerar temaarbeten, litteraturveckor, författarbesök och liknande.
 - Skolbibliotek som en stående punkt på bibliotekets barnmöten och på skolans arbetslagsmöten.
- Elevrepresentanter och skolbibliotekarie träffas minst 1 gång/termin på respektive skola för att diskutera och ta in elevernas synpunkter och idéer för skolbibliotekens verksamhet.

³⁴ Lärare använder institutionskort för medier som lånas och används under skoltid och för undervisning. Ansök om institutionskort hos ditt bibliotek.

- Digital kontakt
Elever och lärare har möjlighet att kontakta skolbiblioteken via e-post under skoldagarna för att få stöd i frågor som rör exempelvis litteratur, information och källkritik.

Skolbiblioteksservice

Övrig skolbiblioteksservice som eleverna har rätt till beskrivs årskurs för årskurs och anknyter till målen i Lgr22.

Skolbiblioteksservice åk F-6

Biblioteksbesök av grupper/klasser ska alltid bokas. Biblioteksservice som bibliotekskunskap, bokprat och temalådor bokas minst 3 veckor innan önskat genomförande. Bokning sker via e-post eller Insidan.

Bokbilen åker till: anpassad grundskola i Kyrkbyn, Hållnäs skola, Kyrkskolan, Mehede skola, Tallbacksskolan och Vendels skola. Bokbilen följs av en skolbibliotekarie som förmedlar böckerna till elever och lärare. Bokbilen körs 2 gånger/månad enligt fastställt schema. Bokbilen bokas via formulär på Insidan varje läsår. I början av läsåret upprättar biblioteken i samarbete med varje skola ett schema utifrån de klasser som bokat Bokbilen.

Inför bokprat ingår (minst) 15 minuters samplanering mellan lärare och skolbibliotekarie. Detta för att säkerställa nivå på läsningen, elevernas intressen samt lärarens önskemål. Skolbiblioteket tillhandahåller formulär som lärarna kan använda i klasserna för att undersöka elevernas intressen, önskemål och läsvana.

F-klass

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.
- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Biblioteksvisning för alla klasser, bibliotekskort.

Åk 1

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.
- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Bibliotekskunskap: lära sig hitta i biblioteket.

Åk 2

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.
- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Bokprat 1 gång/läsår.

Åk 3

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.
- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Fördjupad bibliotekskunskap: söka och hitta i katalogen och biblioteket.

Åk 4

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.
- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Bokprat 1 gång/läsår.

Åk 5

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.

- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Introduktion till bibliotekets e-bokstjänst.

Åk 6

- Fast bibliotekstid på bibliotek 30 min/vecka.
- Bokbil 2 gånger/månad för berättigade skolor.
- Lektion om hemsidan: logga in, söka, reservera, låna om.

Skolbiblioteksservice åk 7-9

Biblioteksbesök av grupper/klasser ska alltid bokas. Biblioteksservice som bibliotekskunskap, bokprat och annat bokas minst 3 veckor innan önskat genomförande. Bokning sker via e-post eller Insidan.

Inför bokprat ingår (minst) 15 minuters samplanering mellan lärare och skolbibliotekarie. Detta för att säkerställa nivå på läsningen, elevernas intressen samt lärarens önskemål. Skolbiblioteket tillhandahåller formulär som lärarna kan använda i klasserna för att undersöka elevernas intressen, önskemål och läsvana.

Åk 7

- Biblioteksintroduktion: låna och lämna böcker, hitta i biblioteket, lånekort och personlig kod.

Åk 8

- Bokprat 1 gång/läsår (böcker på svenska och/eller engelska).

Åk 9

1 av följande tjänster/läsår:

- Lektion med skolbibliotekarie i informationssökning och värdering av information kopplad till en specifik uppgift eleverna har fått av läraren. Vi söker såväl böcker som digitala källor.
- Boksamtal i mindre grupp efter läst bok. Bibliotekarien håller i boksamtalet som samplaneras med undervisande pedagog.

Åk 7-9

- Förberedda böcker för en klass att låna på specifikt tema eller genre.
2 gånger/läsår

Skolbiblioteksservice för anpassade grundskolan, särskilda undervisningsformer och pedagoger i grundskolan

Biblioteksbesök av grupper/klasser ska alltid bokas. Biblioteksservice som bibliotekskunskap, bokprat och annat bokas minst 3 veckor innan önskat genomförande. Bokning sker via e-post eller Insidan.

Anpassade grundskolan

- Fast bokad tid 1 gång/vecka på bibliotek med personlig handledning av skolbibliotekarie.
- Under den tillfälliga placeringen av anpassade grundskolan i Kyrkbyn, bokbil 2 gånger/månad.
- Lästräning med den interaktiva bibliotekskatten 1 gång/termin*.

**Biblioteket träffar utvalda elever (pedagogerna väljer) 1 gång/termin.
Elever läser för bibliotekskatten eller bibliotekarien läser för eleverna
medan de interagerar med katten.*

Särskilda undervisningsformer

- Särskilda undervisningsgrupper eller resursskolor som exempelvis Villan och Sirius är välkomna att höra av sig till biblioteket för en anpassad aktivitet för de elever som har sin tid där istället för i sin hemklass.

För pedagoger i grundskolan och anpassade grundskolan

- Genomgång av våra bibliotekstjänster för pedagoger.
1 gång/läsår på respektive bibliotek.
Information exempelvis ges om: Legimus, Biblio, hemsidan, gruppuppsättningar och högläsningpaket, institutionslånekort, bokbilen, Alex, Bokäventyret.

Kontakt

Aspenskolan

biblioteket.aspenskolan@tierp.se

0293-21 81 72 (skolans expedition)

Björkängsskolan

biblioteket.karholm@tierp.se

0293-21 94 80

Bruksskolan, Mehede skola

biblioteket.soderfors@tierp.se

0239-21 97 60

Centralskolan, Tallbacksskolan, Kyrkskolan

biblioteket.tierp@tierp.se

0293-21 83 60

Ol Andersskolan, Hållnäs skola

biblioteket.skarplinge@tierp.se

0293-21 94 00

Örbyhus skola, Vendels skola

biblioteket.orbyhus@tierp.se

0293-21 95 22

För information och bokning av skolbibliotekstjänster läs mer på Insidan,
<https://insidan.tierp.se/organisation/kultur-och-fritid/kultur-i-skolan.html>

2. Begreppsförklaring

Begrepp

Barnkonventionen

Definition

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den också kallas, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag.

Bokautomat

En bokautomat är ett skåp med böcker som öppnas med hjälp av ett lånekort. Bokautomaten gör det möjligt att låna böcker där det inte finns något bibliotek.

Bokbil

Bokbilen är en service till skolor och förskolor som inte har skolbibliotek på orten. Boklådor som beställts levereras enligt schema. På skolorna förmedlar en skolbibliotekarie böckerna till lärarna och eleverna.

Boken kommer

Boken kommer är en tjänst till för de som på grund av ålder, långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning har svårt att ta sig till biblioteket. Böcker plockas utefter önskemål och körs hem till boken kommer-låntagarna utifrån ett regelbundet schema.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet är en sysselsättning för personer med funktionsnedsättning och som tillhör LSS målgrupp. Daglig verksamhet är en kommunal verksamhet under Vård- och omsorgskontoret.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Filialbibliotek

Biblioteken i Tierps kommun består av ett huvudbibliotek och fyra bibliotek på landsbygden så kallade filialbibliotek.

Funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada.

Förvaltningsområde för finska	Tierps kommun ingår i förvaltningsområdet för finska sedan 2010. Det innebär att kommunen har särskilt ansvar att värna om det finska språket ställning.
Kapprumsbibliotek	På de förskolor i kommunen där det inte finns ett folkbibliotek på orten finns det kapprumsbibliotek. Kapprumsbiblioteken är lättillgängliga på förskolorna och är till för dess familjer, de kan enkelt låna hem böcker. Det finns 15 kapprumsbibliotek på 6 förskolor i kommunen.
Kråkbiblioteket	Kråkbiblioteket är beläget på Kråkans öppna förskola i Tierps köping. Här finns temapåsar med böcker för hela familjen att låna.
Läsa äger	Läsa Äger är ett samarbete mellan olika aktörer som verkar för att minska sommarlovstappet för barn genom högläsning och rörelseglädje.
Läsfrämjande	Kulturrådet definition av läsfrämjande är att: • ta bort hinder för läsning och öppna vägar till litteratur • bidra till att människor kan utveckla alla sina språk • stärka läsarens självförtroende och läsaridentitet • öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar • ge fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur
Meröppet	Meröppet innebär att biblioteket är tillgängligt för besökare även när det inte finns personal på plats.
MIK	Medie- och kommunikationskunnighet (MIK) handlar om att: • förstå mediernas roll i samhället • kunna finna, analysera och kritiskt värdera information • själv kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier
MUCF	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) är en statlig

myndighet som tar fram och sprider kunskap om ungas levnadsvillkor och civilsamhällets villkor.

Nationella minoriteter

De nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Nitus

Nationellt nätverk för kommunala lärcentra.

PISA Programme for International Student Assessment

(PISA) är en internationell studie som undersöker 15-åringars kunskaper inom läsförståelse, matematik och naturvetenskap. I studien deltar både OECD-länder och länder utanför OECD.

PIRLS Progress in international Reading Literacy Study

(PIRLS) är en internationellt jämförande kunskapsmätning som undersöker elevers, årskurs 4, kunskaper i och attityder till läsning.

Regnbågshylla

Här finns böcker, filmer och serier med HBTQI+ tema för barn, ungdomar och vuxna.

Social läsning

Social läsning är olika former av social interaktion kring läsning och litteratur. Ett exempel på det är bokcirklar, boksamtal och så kallade "massreading events" som till exempel "Stockholm läser".

Äppelhylla

I äppelhyllan finns böcker för och om barn och unga med funktionsnedsättning.